

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat KURUM tarafından Anayasa'nın 98'inci, İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Sümeyye BOZ
Muş Milletvekili

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, Türkiye'nin güney ve güneydoğu bölgelerinde büyük yıkıma ve on binlerce insanın hayatını kaybetmesine yol açmış, binlerce bina tamamen yıkılmış veya ağır hasar almıştır. Yaşanan bu afet, sadece doğal bir felaket olmanın ötesinde, yapı güvenliği, imar planları, denetim süreçleri ve kamusal sorumluluklar açısından ciddi ihmal ve eksikliklerin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye'nin bulunduğu coğrafi konum gereği sık sık büyük depremlerle karşı karşıya kalması, yapı güvenliğine ilişkin alınacak önlemlerin ve uygulanacak denetim mekanizmalarının etkinliğini bir zorunluluk haline getirmektedir. Bu kapsamda Anayasa'nın 56'ncı maddesi, devlete, vatandaşların sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını koruma yükümlülüğü getirmektedir. Bu yükümlülük, özellikle yapıların güvenli ve afetlere dayanıklı olmasını sağlayan düzenleyici ve denetleyici mekanizmaların etkin çalışmasını gerektirir. Ancak, bu depremlerde ortaya çıkan can kayıplarının büyük çoğunluğu, binaların yıkılmasından ve yapı güvenliği açısından gerekli denetimlerin zamanında yapılmamasından kaynaklanmıştır.

Türkiye'de yapı güvenliğini düzenleyen temel yasal düzenlemelerden biri olan 3194 sayılı İmar Kanunu, imar planlarına uygun yapılaşmanın sağlanmasını amaçlarken, 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun özel olarak binaların inşaat aşamasından itibaren denetim altında tutulmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak mevcut sistemde yapı denetim görevi, kamusal bir sorumluluk olmaktan çıkarılarak büyük ölçüde özel yapı denetim şirketlerine devredilmiştir. Bu durum, kamu yararının yeterince gözetilmediği, ticari kazanç odaklı denetim süreçlerinin oluşmasına zemin hazırlamış ve birçok eksik veya hatalı denetim sonucunda güvenlik standartları yetersiz binalar inşa edilmiştir.

Özellikle 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca riskli yapıların belirlenmesi ve dönüştürülmesi amacıyla yürütülen kentsel dönüşüm projelerinin, etkin ve doğru bir şekilde hayata geçirilmediği de bu felaketle bir kez daha görülmüştür. Depremde yıkılan birçok bina, bu dönüşüm süreçlerinden geçirilmemiş veya yetersiz denetimle dönüştürülmüştür. Bunun yanı sıra, kamuoyunda sıkça tartışılan İmar Barışı uygulaması, özellikle riskli yapıların kayıt altına alınarak yasal statü kazandırılması nedeniyle kamu güvenliği açısından büyük bir tehlike yaratmış ve bu uygulamanın felaketin etkilerini artırdığı yönünde ciddi eleştiriler doğmuştur.

Bu kapsamda, yaşanan felaketin sadece doğal bir afet olarak değil, ihmal ve eksikliklerin neden olduğu büyük bir insanî ve kamusal sorumluluk krizi olarak ele alınması gerekmektedir. Anayasa'nın 125'inci maddesi çerçevesinde, idarenin her türlü işlem ve eyleminin yargı denetimine açık olduğu, ihmali veya kusuru bulunan kamu görevlileri ve özel yapı denetim kuruluşları hakkında hukuki ve idari soruşturma başlatılmasının zorunlu olduğu açıktır.

Deprem sonrası hasar tespit çalışmalarının güvenilirliği, yıkılan yapıların denetim süreçlerindeki ihmal ve eksiklikler ile gelecekte benzer felaketlerde alınacak önlemler, kamu yararı ve can güvenliği açısından ivedilikle araştırılmalı ve kamuoyuyla paylaşılmalıdır. Bu bağlamda Bakanlık nezdinde yapılacak her türlü hukuki ve yapısal reform, vatandaşların gelecekte bu tür felaketlerde zarar görmelerini engellemeye yönelik olmalıdır.

Sonuç olarak, 6 Şubat depremi sonrasında yapı denetim süreçlerinin gözden geçirilmesi, kamusal denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi, sorumluların belirlenmesi ve kamu kaynaklarının daha verimli kullanılması amacıyla sorularımızın yanıtlanması ve gerekli adımların atılması hayati önem arz etmektedir.

Bu bağlamda:

1. 6 Şubat 2023 depremlerinde yıkılan veya ağır hasar gören binalardan kaçısı, 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun kapsamında denetlenmiştir? Bu denetim süreçlerinde eksiklik veya ihmal tespit edilen yapı denetim şirketlerine yönelik hangi yaptırımlar uygulanmıştır?
2. Deprem etkilediği illerdeki yapıların, 3194 sayılı İmar Kanunu'na ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'a uygun inşa edilip edilmediğine dair yapılan denetimlerin sonuçları nelerdir? Bu kanunların uygulanmasında herhangi bir eksiklik veya ihmal belirlenmiş midir?
3. Yıkılan veya ağır hasar gören binalardan kaçısı, İmar Barışı kapsamında yapı kayıt belgesi almıştır? Bu binaların imar affından yararlanarak yasal statü kazanmalarının, depremden can ve mal kayıplarını artırdığına yönelik herhangi bir değerlendirme yapılmış mıdır?
4. Yıkılan veya ağır hasar gören kamu binalarından kaçısı, depreme dayanıklılık açısından son beş yıl içerisinde denetimden geçirilmiştir? Bu denetimlerin sonuçlarına rağmen alınmayan önlemler var mıdır?
5. Deprem bölgesinde hasar tespit çalışmalarını yürüten teknik ekiplerin yeterliliği ve bu çalışmaların güvenilirliği ne şekilde denetlenmiştir? Hasar tespit raporları arasında kamuoyunda tartışılan çelişkilerle ilgili herhangi bir inceleme yapılmış mıdır?
6. Afet sonrası yeniden inşa süreçlerinde, yapıların depreme dayanıklılığını sağlamak amacıyla hangi teknik standartlar uygulanmaktadır? Bu projelerde görev alacak müteahhitlerin ve yapı denetim firmalarının yeterliliği hangi kriterlere göre değerlendirilecektir?
7. 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'un mevcut yapı denetim sistemine etkisi yeterli bulunmakta mıdır? Kamu güvenliğini ve denetim süreçlerinin etkinliğini artırmak amacıyla bu kanunda herhangi bir değişiklik veya reform yapılması planlanmakta mıdır?
8. Aktif fay hatları üzerinde veya riskli yapı stoğuna sahip bölgelerde, kentsel dönüşüm projelerinde önceliklendirme hangi kriterlere göre belirlenmektedir? 6 Şubat depreminin ardından öncelikli riskli bölgelerin yeniden tespit edilmesi amacıyla bir çalışma yürütülmüş müdür?
9. Bakanlığınız, depreme hazırlık, yapı güvenliği ve riskli yapıların tespiti konusunda kamu kurumlarının etkinliğini artırmaya yönelik bir yol haritası hazırlamış mıdır? Bu yol haritasının ana bileşenleri nelerdir ve uygulamaya ne zaman geçirecektir?
10. Yıkılan veya hasar gören yapılarda sorumluluğu bulunan müteahhitler, yapı denetim firmaları ve kamu görevlileri hakkında kaç dava veya idari soruşturma açılmıştır? Bu davaların veya soruşturmaların sonuçlarına ilişkin kamuoyuna bilgi verilmesi planlanmakta mıdır?